

Magdalena Wieczorek

Muzeum Niepodległości w Warszawie

***Matka przelożona* Tamary de Lempickiej (kopia) jako dar z okazji 200-lecia Muzeum w Płocku**

Historia Muzeum Mazowieckiego w Płocku

Muzeum w Płocku swoją działalność rozpoczęło w 1821 roku, pomysłodawcami powstania tej placówki muzealnej byli członkowie Towarzystwa Naukowego w Płocku (TNP). Powołano je na podstawie zarządzenia władz wyższych nr 1/7097 Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Królestwa Polskiego. Instytucji tej nadano nazwę Muzeum Publiczne i Szkolne Województwa Płockiego, zgodnie z profilem zgromadzonych zbiorów o wartości historycznej i naukowej, które zostały przejęte od Towarzystwa Naukowego Płockiego i Szkoły Wojewódzkiej. Muzealne zbiory umieszczono w gablotach, ustawionych w dwóch salach, tak aby zwiedzający mieli możliwość ich obejrzenia. Placówka funkcjonowała do roku 1836, w późniejszym czasie jej działalność zaczęła zamierać¹.

Zgodnie ze statutem z 1907 roku Towarzystwa Naukowego w Płocku, który przewidywał stworzenie tego rodzaju placówki, zakupiło ono w 1908 roku kamienicę mieszczącą się przy Rynku Kanonicznym 8. Muzealna ekspozycja umieszczona w salach na parterze, została otwarta dla zwiedzających w 1912 roku. Z biegiem czasu zbiory muzeum powiększyły się, w 1923 roku ekspozycja obejmowała już 13 sal².

¹ E. Popiołek, *Odnowienie działalności przez Muzeum Mazowieckie w Płocku*, „Niepodległość i Pamięć” 2007, r. 14, nr 2 (26), s. 333–335.

² Ibidem, s. 335–336.

W 1928 roku placówka zaczęła funkcjonować jako Muzeum Mazowska Płockiego im. prof. Ignacego Mościckiego. Celem polepszenia warunków dla rozrastających się zbiorów postanowiono, iż eksponaty przyrodnicze, etnograficzne oraz archeologiczne umieszczone zostaną w nowo zakupionym budynku, mieszczącym się przy Rynku Kanonicznym 2³. Pozostałe obiekty, o charakterze historycznym i kulturalnym, pozostały w dotychczasowej siedzibie muzeum.

Gdy w 1939 roku wybuchła II wojna światowa, a Niemcy zajęli Płock, muzeum podzieliło los wielu innych tego typu obiektów. Władze okupacyjne należące do niego budynki zaadaptowały na biura rachunkowości rolnej i wypożyczalnię książek oraz na siedzibę oddziału SS⁴.

Po zakończeniu wojny władze muzeum, pozostającego nadal w strukturach TNP, czyniły wysiłki, by odtworzyć ekspozycję. 1 grudnia 1949 roku muzeum zostało ponownie udostępnione dla zwiedzających.

Decyzją Ministerstwa Kultury i Sztuki, płockie muzeum podporządkowane zostało, 1 stycznia 1950 roku, Muzeum Narodowemu w Warszawie⁵. Placówka otrzymała nazwę Muzeum Mazowska Płockiego. Lata powojenne to dla muzeum trudny czas, jak wiele innych placówek tego typu borykało się ono z trudnościami finansowymi. Mimo to, dzięki Krystynie Mierzejewskiej, zostały otwarte kolejne działy: archeologii (1952), przyrody (1953), geologii (1954) i historii (1955).

W 1960 roku muzeum zyskało szansę na rozwój, dużym wyzwaniem stało się zaadaptowanie na jego potrzeby istniejącego zespołu podzamkowo-poopackiego. Nowy obiekt miał być większy od poprzedniej siedziby, kierownictwo muzeum objął Marian Sołtysiak, z wykształcenia historyk sztuki. Statut zatwierdzony w 1963 roku ustalił zakres i formy działania oraz nową nazwę: Muzeum Mazowieckie w Płocku⁶. W kolejnych latach Płock rozwijał się, a wraz z nim rosło zainteresowanie mieszkańców muzeum. W 1968 roku zdecydowano, że zbiory tej placówki będą obejmowały również dzieje Mazowska oraz sztukę secesyjną⁷.

³ Rynek Kanoniczny 2, obecnie jest to budynek Biblioteki im. Zielińskich.

⁴ Biura rachunkowości rolnej i wypożyczalni książek, zajęty budynek przy Rynek Kanoniczny 8; dla oddziału SS, budynek przy Rynek Kanoniczny 2. Zniszczeniu uległy zbiory przyrodnicze, część zbiorów historyczno-kulturowych tj. broń, ceramika polska z Korca, Baronówki i Nieborowa.

⁵ E. Popiołek, op. cit., s. 336.

⁶ Ibidem, s. 337–338.

⁷ W 1967 r. zorganizowano wystawę czasową pt. „Secesja w Polsce”, <https://regiony.rp.pl/archiwum/art17610801-niezmienny-urok-secesji> [dostęp: 10.10.2021].

16 maja 1973 roku nastąpiło otwarcie nowej siedziby muzeum w Zamku Książąt Mazowieckich, zaprezentowano wówczas wystawy: etnograficzną, archeologiczną, historyczną i sztuki secesyjnej. Rok 2004 to czas, gdy Muzeum Mazowieckie ponownie zmieniło siedzibę, stała się nią kamienica przy ul. Tumskiej 8⁸.

Dotychczas zgromadzone zbiory Muzeum Mazowieckiego w Płocku obejmują dzieła związane z historią sztuki, historią, numizmatyką, etnografią. Jest ono jedną z najstarszych placówek tego typu w Polsce.

Matka przelożona w zbiorach muzeów w Warszawie i Płocku

W 2021 roku Muzeum Mazowieckie w Płocku obchodzi 200. rocznicę istnienia, będąc tym samym jedną z najstarszych tego typu placówek w Polsce. Przedstawiciele Muzeum Niepodległości w Warszawie, jako instytucji patronującej tym samym tradycjom muzealnym, wzięli udział w uroczystościach w związku z obchodzonym w Płocku jubileuszem⁹.

Dzień przed uroczystościami w Muzeum Mazowieckim w Płocku, w ramach działającej od kilku lat Galerii Jednego Obiektu Muzeum Niepodległości w Warszawie, na zaproszenie Tadeusza Skoczka – Dyrektora Muzeum Niepodległości w Warszawie oraz Leszka Marka Krześniaka – Prezesa Fundacji Kościuszkowskiej odbyła się uroczysta prezentacja obrazu pt. *Matka przelożona* Hakoba Mikayelyana¹⁰. Jest to jego autorska, artystyczna reminiscencja na temat oryginalnego obrazu Tamary Łempickiej, znajdującego się w Musée d’Arts w Nantes. Mikayelian zaprezentował dzieło w formacie 44 × 36,5 cm.

Artysta pochodzący z Armenii, naukę malarstwa rozpoczął w Instytucie im. Terlemezjana, a kontynuował w Akademii Sztuk Pięknych w Erewaniu oraz u innych mistrzów malarstwa w Armenii. W jego dorobku znajduje się wiele portretów, aktów, pejzaży, fresków i dekoracji teatralnych. Jego twórczość zdominowana jest przez kopie obrazów w autorskiej interpretacji. Wśród nich znajduje się wiele kopii mistrzów

⁸ M. Sołtysiak, *Muzeum Mazowieckie w Płocku*, „Muzealnictwo” 1982, nr 25, s. 54–64, <http://muzeumplock.eu/pl/historia-muzeum> [dostęp: 10.10.2021].

⁹ Uroczyste przekazanie kopii obrazu *Matka przelożona* Tamary Łempickiej autorstwa Hakoba Mikayelyana do Muzeum Mazowieckiego w Płocku odbyło się 3 września 2021. Przekazania na ręce Dyrektora Muzeum Leonarda Sobieraja dokonał Tadeusz Skoczek, Dyrektor Muzeum Niepodległości.

¹⁰ <https://muzeum-niepodleglosci.pl/wydarzenia-w-palacu/siostra-przelozona/> [dostęp: 3.10.2021].

Kopia obrazu *Matka przełożona* Tamary de Lempickiej autorstwa Hakoba Mikayelyana

włoskiego renesansu. Prace Hakoba Mikayelyana prezentowane były m.in. w Moskwie, Genewie, Waszyngtonie i Paryżu. W 2017 roku, w Konkursie Kościuszkowskim, został nagrodzony za obraz *Niewola*.

Warto dodać, że w Muzeum Niepodległości znajduje się wierna kopia dzieła o tytule *Matka przełożona* (*La Mère supérieure*) autorstwa Tamary Łempickiej (de Lempickiej), w zaplanowanym przez nią formacie 30×20 cm.

Niepospolity życiorys artystki

Tamara Łempicka urodziła się 16 maja 1898 roku w Moskwie, jako Maria Gurwicz-Górska, córka mecenasa Borysa Gurwicz-Górskiego i Malwiny z domu Decler. Pochodziła z zamożnej, wpływowej żydowskiej rodziny. Gdy miała zaledwie kilka lat, jej ojciec opuścił rodzinę, choć nieoficjalnie mówiono, iż popełnił samobójstwo. Fakt ten Tama-

ra będzie ukrywać w życiu dorosłym, podczas udzielanych wywiadów. Wraz z matką i rodzeństwem przeprowadziła się do Warszawy, do Bernarda i Klementyny Deklerów. Dziadkowie należeli do elity towarzyskiej i kulturalnej, zaprzyjaźnieni byli między innymi z Ignacym Janem Paderewskim i Arturem Rubinsteinem. Czas spędzony z nimi miał duży wpływ na dalsze życie Tamary. Z babcią Klementyną Dekler zwiedzała Europę, a dzięki podróżom po Włoszech poznała sztukę włoskiego renesansu, co znajdzie odzwierciedlenie w jej późniejszej twórczości.

W 1911 roku Tamara przeniosła się do swoich krewnych, Maurycego i Stefy Stiferów. Jako nastolatka wkroczyła na salony Sankt Petersburga. Szybko zrozumiała, że kluczem do sukcesu jest nie tylko ciężka praca, ale także życie towarzyskie. To właśnie podczas jednego z bali kostiumowych petersburskich elit poznała swego przyszłego męża, przystojnego, wówczas 23-letniego radcę prawnego Tadeusza Łempickiego¹¹.

W 1916 roku rozpoczęła naukę rysunku i malarstwa w Akademii Sztuk Pięknych w Sankt Petersburgu¹². Gdy w 1917 roku w Rosji wybuchła rewolucja, Tadeusz został aresztowany przez czekistów za wrogą, ich zdaniem, działalność wobec władzy¹³. Za namową siostry Łempicka w 1918 roku rozpoczęła naukę w Paryżu, w Académie de la Grande Chaumière¹⁴ i Académie Ranson¹⁵, uczyła się od Maurice’a Denisa i André Lothe’a. To właśnie Lothe został jej najważniejszym nauczycielem i mentorem.

¹¹ Para pobrała się w 1916 r. w kaplicy zakonu kawalerów maltańskich w Sankt Petersburgu. W tym też roku na świat przyszła ich jedyna córka Maria Krystyna, którą pieszczotliwie nazywano Kizette.

¹² Akademia Sztuk Pięknych, z ros. Императорская Академия художеств – założona w 1757 r. w Petersburgu przez hrabiego Iwana Szuwałowa, za przyzwoleniem carycy Elżbiety. Początkowo szkoła nosiła nazwę: Akademia Trzech Najszlachetniejszych Sztuk i mieściła się w rezydencji hrabiego, w Pałacu Szuwałowa.

¹³ By wyostać męża z więzienia, Tamara, dzięki swym wdziękom, uzyskała pomoc konsula szwedzkiego, przystała na niemoralną propozycję – za spędzane z nim nocy, uzyskała pozwolenie na wyjazd z Rosji i wyostała Tadeusza z więzienia. Tak podawane jest w niektórych źródłach, lecz nie zostało to potwierdzone oficjalnie. Wiadome jest to, iż spotkała się z konsulem w jego rezydencji i spędziła w niej noc. Małżeństwo spotkało się w Paryżu, gdzie przebywała również reszta rodziny Tamary.

¹⁴ Académie de la Grande Chaumière została założona w Paryżu ok. roku 1902 i prowadzona była w latach 1909–1945 przez szwajcarską malarkę Martę Stettler i Alicję Dannenberg oraz hiszpańskiego malarza Claudio Castelucho. Od roku 1957 nosi nazwę Académie Charpentier.

¹⁵ Académie Ranson – prywatna szkoła malarska założona w 1908 r. w Paryżu przez francuskiego artystę Paula Ransona i jego żonę Marie-France.

Paryż okazał się miejscem, które nie tylko ukształtowało jej talent, ale również pozwoliło osiągnąć zawrotny sukces i uzyskać klientów w postaci artystów, bankierów czy gwiazd filmowych. Swoje prace wystawiła po raz pierwszy w 1923 roku w galerii Colette Weill. To właśnie z tego okresu pochodzi jedno z jej największych dzieł *Autoportret w zielonym bugatti*, namalowany na zamówienie „Die Dame”. Jej dzieła zostały dobrze odebrane przez krytyków sztuki. To właśnie wtedy Tamara Łempicka staje się Tamarą de Lempicką. Jej zawrotna kariera i prowadzony przez nią rozrywkowy tryb życia doprowadziły do pogorszenia relacji z mężem. Praca oraz zdobyte znajomości pozwoliły jej na prowadzenie bogatego życia towarzyskiego. Czas spędzała na podróżach, nawiązywaniu nowych znajomości i licznych romansów zarówno z mężczyznami, jak i kobietami. To na jednym z takich przyjęć poznała Ire Perott¹⁶, późniejszą kochankę i przyjaciółkę.

Jej udział w wystawie *art déco* podczas paryskiego EXPO w 1925 roku¹⁷ ugruntował jej pozycję jako artystki. W tym samym roku wyjechała wraz z córką Kizette do Włoch. Poznała tam poetę Gabriela d’Annunzio¹⁸, z którym łączył ją pełen sprzeczności związek. Tamara spędzała czas w Il Vittoriale w Gardone, willi poety, malując jego portret.

Gdy wróciła do Paryża, o jej romansie wiedział już Tadeusz, upokorzony zdradą postanowił zakończyć małżeństwo i wrócić do Polski. W 1928 roku formalnie małżonkowie rozeszli się. Tamara dostała to, czego zawsze pragnęła, odtąd była kobietą wolną, z ugruntowaną pozycją społeczną, co dawało jej poczucie bezpieczeństwa. Chcąc zapomnieć o rozstaniu z mężem, prowadziła rozrywkowy tryb życia, czas spędzała na salonach, ekscentryczne ubrania, chciała aby jej życie wyglądało tak samo jak ludzi sławnych. W tym czasie powstał obraz pt. *La Belle*

¹⁶ Ira Perrot – narcziarka, przez dekadę uchodziła za najbliższą przyjaciółkę Tamary, stała się także jej ulubioną modelką, obraz pt. *Saint-Moritz* przedstawia Irę opierającą okryte rękawicami dłonie na kijkach, wznoszącą ku niebu natchnione oczy.

¹⁷ 28 kwietnia – październik 1925 r. w Paryżu otwarto wystawę pt. „Exposition Internationale des Arts Decoratifs et Industriels Modernes”. A. Sieradzka, *Art Déco w Europie i Polsce*, Oficyna Wydawnicza Volumen, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1996, s. 63, 65–74. J. Hübner-Wojciechowska, *Art Déco. Przewodnik dla kolekcjonerów*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 2007, s. 15.

¹⁸ Gabriela d’Annunzio – włoski lotnik wojskowy, poeta, dramaturg, prozaik oraz polityk. Znany zwłaszcza dzięki bestsellerowej powieści z 1894 *Triumf śmierci*. *Dawni pisarze polscy od początków piśmiennictwa do Młodej Polski. Przewodnik biograficzny i bibliograficzny*, t. 2, *I – Me*, red. R. Loth, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2001, s. 221. Zgon Gabriela D’Annunzio, „Gazeta Lwowska” 1938, nr 49, s. 1.

Rafaela¹⁹, pokazany na Salonie Jesiennym. Tematyka dzieła nawiązuje do tradycji XIX-wiecznych portretów, w sposób nowoczesny, lekko kubizujący pokazuje ciało, które budzi pożądanie z kobiecej perspektywy²⁰.

Wielu artystów polskiego pochodzenia wiązało swoje życie z Paryżem, niektórzy na pewien czas, a niektórzy, jak Tamara, traktowali Paryż jako miejsce, które daje spełnienie. W 1928 roku, przebywający w Paryżu polscy artyści utworzyli Cercle des Artistes Polonais á Paris²¹, pod przewodnictwem Augusta Zamoyskiego. Tamara de Lempicka stała się jego członkinią, a tym samym jedną z wielu artystów polskiego pochodzenia tworzących w Paryżu. W późniejszym czasie, w trakcie udzielanych wywiadów będzie zawsze podkreślać, iż jest Polką pochodzącą z Warszawy.

W 1928 roku trzykrotnie odwiedzała Warszawę, podczas jednej z wizyt miała miejsce wystawa jej prac w warszawskiej Zachęcie. Swoje obrazy pokazała także w 1929 roku na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu²² z okazji 10. rocznicy odzyskania niepodległości. Zdobyła wówczas brązowy medal za obraz pt. *Pierwsza komunia (La Comuniante)* i za drugi, pt. *Portret Ramony de la Salle*²³.

W czasie swojego pobytu w Ameryce, mimo trwającego w Stanach Zjednoczonych wielkiego kryzysu, Tamara nadal tworzyła i sprzedawała swoje dzieła, wtedy też otrzymała propozycję namalowania portretu narzeczonej miliardera Rufusa Busha. W listach do rodziny wspominała, iż Ameryka to kraj wielkich możliwości. Artystka również tam prowadziła bujne życie towarzyskie.

W 1930 roku, na prośbę rodziny, wróciła do Paryża. Tu poznała barona Raoula Kuffner de Diószeg, który był nią oczarowany, wkrótce para zamieszkała razem. W 1935 roku tematyka jej dzieł zmieniła się, powodem był rozwód z Tadeuszem oraz odejście Iry, miłości malarki. Obydwa

¹⁹ Obraz *La Belle Rafaela* z 1927 r., <https://bid.desa.pl/lots/view/1-42JC06/tamara-empicka-la-belle-rafaela> [dostęp:03.10.2021].

²⁰ J. Białostocki, *Sztuka cenniejsza niż złoto*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004, s. 684–688.

²¹ Koło Artystów Polskich w Paryżu, Cercle des Artistes Polonais á Paris – grupa artystów utworzona 1928. T. Dobrowolski, *Nowoczesne malarstwo polskie*, t. 3, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1964, s. 256.

²² PeWuKa (ang. Polish General Exhibition) była prestiżową imprezą wystawienniczą, trwającą 138 dni, skupiającą wielu artystów.

²³ Obraz *Pierwsza komunia (La Comuniante)* – przedstawiający Kizette w sukni komunijnej, *Portret Ramony de la Salle*. *Galeria Sztuki. Najszlenniejsze dzieła mistrzów malarstwa*, Wydawnictwo Deagostini, nr 23, Novara 2005, s. 22–23.

zerwane związki stały się przyczyną depresji, z którą Tamara potem walczyła latami. Zmieniła się wówczas tematyka jej dzieł – zamiast obrazów przedstawiających wyniosłe, bogate kobiety, Tamara zaczęła malować świętych oraz starszych ludzi. Na jej obrazach, na twarzach postaci widoczny jest smutek, ból, cierpienie, trwoga. W 1935 roku powstał obraz *Matka przełożona (La Mère supérieure)*, namalowany podczas pobytu w zakonie w Toskanii, przedstawiający Matkę Przełożoną²⁴. W 1936 roku powstał obraz pt. *Święty Antoni (Saint Antoine)*, osobą pozującą artystce był jej psychiatra.

Zacząła rozmyślać o innym życiu, wraz z mężem Raoulem i córką wyjechała do Stanów, osiedlili się w Beverly Hills w Kalifornii, gdzie kupili niewielki domek. W tym czasie miały miejsce zorganizowane przez artystkę dwie wystawy, w 1941 roku w Nowym Jorku w Julien Levy Gallery²⁵ i Los Angeles, gdzie odniosła sukces. Przeprowadziła się wraz z rodziną w 1943 roku do Nowego Jorku. Jej twórczość było już zupełnie inna, dzieła różniły się od poprzednich. Zacząła tworzyć monochromatyczne (jednobarwne) obrazy o rozmytych konturach i prostych, skromnych naturalnych tematach, np. obraz pt. *Gołębie*.

Nowa sztuka przedstawiana przez artystkę nie wzbudziła zachwyty wśród amerykańskich krytyków sztuki. Ona sama, z powodu swojego rozrywkowego trybu życia, również nie stała się tą, którą można było stawiać za wzór. Była zaprzeczeniem ułożonej, spokojnej malarki. Media rozpisywały się nie o jej dziełach lecz o jej burzliwych romansach, nie tylko z mężczyznami, ale i z kobietami. Lubiła alkohol, seks, papierosy, narkotyki, towarzyskie, skandaliczne życie. Obrazy nie cieszyły się zainteresowaniem, mimo to nadal malowała.

Lata 40. to czas gdy Tamara stała się znana w Hollywood jako portrecistka gwiazd i elit towarzyskich. Malowała ludzi sławnych i znanych. Jednak to także czas, gdy zainteresowanie sztuką podążało ku tradycji socrealizmu i abstrakcji, co spowodowało, iż zainteresowanie dziełami artystki było mniejsze, nastąpił koniec jej kariery. Zaczyna podróżować pomiędzy Stanami Zjednoczonymi, Włochami, Kubą, Francją i Meksykiem.

Ciosem dla artystki stała się nagła śmierć jej męża Raoula w 1962 roku, jak wspominała: „Straciłam męża, który był wielbicielem moich

²⁴ Obraz *Matka przełożona (La Mère supérieure)*, zaprezentowany został na wystawie w 1939 r. w Stanach Zjednoczonych, nie wzbudził jednak zainteresowania. Tamara przekazała obraz Musée d'Arts w Nantes, gdzie znajdowały się również inne jej dzieła.

²⁵ Julien Levy Gallery – założona w 1931 r. przez Julienu Levy'ego.

obrazów, i męża, którego mocno kochałam, straciłam wszystko”. Po śmierci męża nadal podróżowała, wystawiając swoje prace. W 1972 roku powróciło zainteresowanie stylem *art déco* oraz pracami artystki, co doprowadziło do pokazu jej obrazów w Galerii Luxemburg w Paryżu²⁶. W 1978 roku przeprowadziła się do Meksyku, zamieszkała w Cuernavaca. Tu spędziła ostatnie lata życia, w swojej rezydencji, zmarła 15 marca 1980 roku we śnie. Zgodnie z jej ostatnią wolą, jej prochy zostają rozrzucone przez jej przyjaciela Victora Contreasa i Kizette nad kraterem wulkanu Popocatepetl.

Obrazy Tamary de Lempickiej wyraźnie nawiązują do dzieł twórców włoskiego renesansu, a jednocześnie łączą dwa skrajne światy – renesans z elementami kubizmu²⁷. Jej dzieła uosabiają ducha epoki, są prześycone erotyzmem, smutkiem, tęsknotą. Wpisują się doskonale w popularny we Francji styl *art déco*. Dbała w nich o szczegóły, malowała z pasją, bez względu czy był to portret znanej osoby, czy pozującej akurat prostytutki. Jej dzieła świadczą o różnych etapach jej życia.

Dzieła Tamary de Lempickiej

Obraz Tamary w zielonym bugatti, to jedno z jej najśłynniejszych dzieł. Nigdy nie posiadała samochodu marki Bugatti, jeździła żółtym renault. Pomysł na obraz zrodził się podczas pobytu w Monte Carlo, gdzie poznała redaktora magazynu „Die Dame”. To autoportret i symbol niezależności artystki.

Obraz *Niedokończony mężczyzna*, znajdujący się w Musée National d’art Moderne w Paryżu, to nieskończony portret Tadeusza Łempickiego. Nie do końca namalowana postać mężczyzny symbolizuje rozstanie, rozpad czegoś co miało trwać wiecznie, w tym przypadku rozpad małżeństwa.

Powszechna w latach 20. akceptacja hedonizmu, zapewniła erotyzm obrazom oraz jego entuzjastyczne odzwierciedlenie w życiu i sztuce. Artystka zapraszała do swojej pracowni kobiety. Namiętność, jaka łączyła ją z niektórymi pozującymi, zaczęła być widoczna w twórczości, przykładem *Cztery Akty*, klasyczne piękno, które pociągało artystkę. W twórczości Łempickiej modelki były jej natchnieniem, fascynowała

²⁶ A. Sieradzka, op. cit., s. 19–20.

²⁷ B. Osińska, *Sztuka i czas XX wieku*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2008, s. 31–42.

ją kobiecość i siła charakteru. *Portret Pani P*, odzwierciedla upodobania artystki. Pociągała ją pełna kobiecość, narcystyczna i zmysłowa.

W 1976 roku w Victoria and Albert Museum w Londynie została otwarta wystawa „Moda 1900–1939”, znalazły się na niej dzieła Łempickiej, m.in. *Dziewczyna z rękawiczkami* z 1929 roku. Krytycy sztuki entuzjastycznie przyjęli prace artystki. 22 sierpnia tegoż roku ukazała się recenzja z wystawy w „Sunday Times Magazine”. Znanca współczesnej sztuki Bruce Bernard pisał: „»Dziewczyna z rękawiczkami« wprawi w zdumienie publiczność Wielkiej Brytanii ze względu na nieznaną syntezę słów, czyli silny ładunek erotyczny»²⁸.

Okres międzywojenny we Francji to czas, gdy kobiety były pozbawione prawa wyborczego, ale to także czas, gdy pojawia się termin „nowa kobieta”, kobieta wyzwolona. Przejawia się on także w stylu artystycznym Tamary de Lempickiej i w obrazie *Dziewczyna z rękawiczkami*. Jak sama mówiła: „Styl jest najlepszym sposobem, aby się zmienić, stać się tym, kim się chce”²⁹. W wywiadach podkreślała swą sumienność i pracowitość, bardzo niechętnie przyznawała się do artystycznej edukacji. W swoich obrazach przedstawiała to, co czuła, otaczający ją świat we własnej interpretacji. Mimo iż nie zawsze jej dzieła wzbudzały uznanie, a jej styl życia był bardzo ekscentryczny, to jednak na trwałe zapisała się w stylu *art déco*, który z jednej strony wzbudzał niechęć, a z drugiej zachwył. Tamara de Lempicka stała się ekscentryczną ikoną stylu *art déco* lat 20. i 30. XX wieku.

Pamięć o Tamarze Łempickiej w Polsce i na świecie

W Polsce dzieła Tamary de Lempickiej można oglądać w prywatnej galerii Villa la Fleur³⁰ w Konstancinie-Jeziornie. Dzieła artystki wystawiane w muzeach cieszą się dużym zainteresowaniem. W 2008 roku Muzeum Narodowe w Warszawie, w ramach wystawy „Wyprawa w Dwudziestolecie”, eksponowało obraz pt. *Znużenie (Kobieta siedząca na krześle)* z 1927 roku. Od 2014 roku obraz pt. *Martwa natura* z 1949 roku znajduje się w zbiorach Muzeum Mazowieckiego w Płocku³¹.

²⁸ *Galeria Sztuki...*, op. cit., s. 14.

²⁹ *Ibidem*, s. 20.

³⁰ <http://www.villalafleur.com> [dostęp:03.10.2021].

³¹ <http://muzeumplock.eu/pl> [dostęp:03.10.2021].

Dużym zainteresowaniem wśród kolekcjonerów cieszą się aukcje, podczas których wystawiane są dzieła Tamary, a ceny za jej obrazy osiągnęły zawrotne ceny. W 2018 roku obraz *La Musicienne* z 1929 roku, został sprzedany na aukcji w Nowym Jorku za ponad 9 mln dolarów. Obraz *La tunique rose* z 1927 roku został kupiony w nowojorskim Sotheby's za 13,4 mln dolarów, czyli niemal 52 mln zł, przez anonimowego nabywcę. Tym samym stał się najdrożej sprzedanym obrazem Łempickiej. W 2020 roku obraz *Portrait de Marjorie Ferry* został sprzedany za ponad 16 mln funtów w londyńskim Christie's. Portret *Czytająca* został wylicytowany w grudniu 2020 roku na aukcji Desa Unicum za 4,5 mln zł i stał się tym samym najdroższym sprzedanym w Polsce obrazem namalowanym przez kobietę.

Magdalena Wieczorek

Bibliografia

Opracowania

- Białostocki J., *Sztuka cenniejsza niż złoto*, PWN, Warszawa 2004.
- Dawni pisarze polscy od początków piśmiennictwa do Młodej Polski. *Przewodnik biograficzny i bibliograficzny*, t. 2, I–Me, red. R. Loth, WSiP, Warszawa 2001.
- Dobrowolski T., *Nowoczesne malarstwo polskie*, t. 3, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1964.
- Galeria Sztuki. Najszlenniejsze dzieła mistrzów malarstwa*, Wydawnictwo Deagostini, nr 23, Novara 2005.
- Hübner-Wojciechowska J., *Art Déco. Przewodnik dla kolekcjonerów*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 2007.
- Osińska B., *Sztuka i czas XX wieku*, WSiP, Warszawa 2008.
- Popiołek E., *Odnowienie działalności przez Muzeum Mazowieckie w Płocku*, „Niepodległość i Pamięć” 2007, r. 14, nr 2 (26), s. 333–335.
- Sieradzka A., *Art Déco w Europie i Polsce*, Oficyna Wydawnicza Volumen, WSiP Warszawa 1996.
- Sołtysiak M., *Muzeum Mazowieckie w Płocku*, „Muzealnictwo” 1982, nr 25, s. 54–64.

Strony internetowe

- <http://muzeumplock.eu/pl>
<http://muzeumplock.eu/pl/historia-muzeum>
<http://www.villalafleur.com>
<https://muzeum-niepodleglosci.pl/wydarzenia-w-palacu/siostra-przelozona/>
<https://regiony.rp.pl/archiwum/art17610801-niezmienny-urok-secesji>